

Uit: Haarlems Dagblad, 30 juli 2024

Natuurboeren

Gezelligheid en gewetensvragen. Willen de Herenboeren Heemstede straks koeien?

Willemien Schenkeveld

Bestuurslid Marcel Oomen en boerin Grietje Mellema-Kuijk van Herenboeren Heemstede. „We zitten pas in jaar drie. Onze opbrengst is nog lang niet wat die gaat worden.” © Foto's United Photos / Toussaint Kluiters

HEEMSTEDEN serie ‘Natuurboeren’ is een zomerse rondgang langs acht plekken in de regio waar (donker)groen geboerd wordt, zonder chemische middelen. Deze week: de Herenboerderij Heemstede, het gezamenlijke bezit van tweehonderdvijftig gezinnen. Dat betekent samen oogsten, maar ook samen beslissen. „Het was heel spannend, het scheelde één stem.”

Vanaf de drukke Cruquiusweg leidt een smalle weg naar een surprise in ontwikkeling. Vroeger lagen hier tot aan het Spaarne alleen weilanden, maar nu ontstaat er van alles: groentebedden, een kruidentuin, een boomgaard, bijenkasten, rond de vijver wonen varkens en in de weide grazen schapen. Dit is de boerderij van Herenboeren Heemstede, waar mensen uit de wijde omgeving aan meewerken.

Daar hoeft je niet per se jong voor te zijn, blijkt op deze doordeweekse dag. Bij het perceel tuinbonen staat een oudere dame met een bosmaaier het hoog opgeschoten gras weg te maaien. Wat verderop tillen drie grijzende mannen stukken hout uit een

aanhangwagen. „Het is echt een gemeenschap aan het worden”, zegt bestuurslid Marcel Oomen, en dat is voor hemzelf een verrassende bonus: „Ik ontmoet allerlei leuke, interessante, gemotiveerde mensen. Er ontstaan vanzelf vriendschappen.” Er doen nu 250 huishoudens mee, niet alleen uit de directe omgeving: er zijn zelfs Amsterdammers en Zaandammers bij.

Wereldbevolking

Grietje Mellema-Kuijk, gehuld in een Herenboeren-hoodie, is een van de twee boeren die het bedrijf leiden. Net als haar collega Daniël Treep is ze opgeleid aan de biologisch-dynamische landbouwschool Warmonderhof. Ze heeft het diploma nog maar net op zak, na een afstudeerspeech over het thema ‘Hoe je met biologische landbouw wel degelijk de wereldbevolking kunt voeden’. „Het is een droom dat ik hier vanaf september kan gaan werken”, zegt de Haarlemse. Drie jaar geleden was ze nog facilitair projectmanager in het Spaarne Gasthuis, maar het boerenleven bleef maar trekken. Ze gooide het roer om en het is gelukt, om de hoek zelfs.

De boerderij gebruikt geen chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest. „We werken regeneratief: we versterken de bodem in plaats van dat we hem uitputten”, zegt Mellema. Dat geldt voor alle 22 Herenboerderijen in het land. Ze hebben geen biologisch keurmerk (ze werken niet voor de markt, dus waarom zouden ze de moeite nemen) maar werken wel op die manier, en vertrouwen zo veel mogelijk op de natuur. Ze streven een rijk bodemleven na - de basis van elk landbouwbedrijf - en hebben een zorgvuldig beplantingsschema, om ziekten en plagen af te remmen. Mellema: „We kregen luis in de tuinbonen, maar in no-time kwamen er heel veel lieveheersbeestjes op af.”

Varkens

De biodiversiteit wordt niet alleen gekoesterd om de opbrengst te verhogen, maar ook om de dramatische verarming van de natuur helpen tegen te gaan. „We laten niet alleen grondmonsters nemen, we houden ook vogeltellingen”, zegt Oomen.

De Tamworth gaan acht maanden hun gang, daarna worden ze geslacht.

© Foto United Photos / Toussaint Kluiters

Rond een vijver slapen en scharrelen varkens - gevlekte Bonte Bentheimers en koperkleurige Tamworth. Herenboerderijen zijn gemengde bedrijven, om een circulaire bedrijfsvoering te bevorderen. De varkens bijvoorbeeld eten het groenafval op en hun mest wordt weer op het land gedeponneerd. Na acht maanden gaan ze naar het slachthuis en krijgen de leden die dat willen, een portie vlees. Als een meerderheid van de leden dat wil, komen ook koeien. Vleeskoeien, want de bewerkelijke melkveehouderij past niet in het concept Herenboeren.

Spannend

Sommige leden hebben moeite met deze inzet van dieren. Dat bleek afgelopen najaar toen de ledenvergadering de komst van de koeien besprak. Was de tijd nu al rijp, of moest de energie eerst in de bouw van een tunnelkas worden gestoken? Ook bleken sommige leden helemaal niet te zitten wachten op een uitbreiding van de veestapel. „Het was heel spannend. Met één stem werd besloten om de kwestie een jaar uit te stellen en eerst de tunnelkas te bouwen”, vertelt Marcel Oomen. Dit najaar komt de koeienvraag weer terug in de vergadering. Een discussie is ook te verwachten rond kippen. Als het vogelgriepvaccin eenmaal is ontwikkeld, wordt dat een optie. „Maar willen we de kippen laten vaccineren?”

Herenboer zijn, vereist enige betrokkenheid en je moet het kunnen betalen. Deelnemers betalen 2750 euro inleggeld, als hun aandeel in het bedrijf en om investeringen mogelijk te maken. „Die financiële drempel is jammer, maar aan de andere kant trek je eerder mensen die zich echt betrokken voelen”, zegt Marcel Oomen. Daarnaast betalen leden wekelijks 11 euro (12 met vlees) per mond voor hun oogstaandeel, ook in de winter en ook als vanwege eindeloos neerstortende regen de oogst tegenvalt.

Herenboertjes zijn ook welkom. © Foto United Photos / Toussaint Kluiters

Fruitbomen

„Onze opbrengst is nog lang niet wat die gaat worden. Het kost vijf tot zeven jaar om een Herenboerderij op te zetten, wij zitten nu in jaar drie”, zegt Marcel Oomen. De fruitbomen beginnen dit jaar voor het eerst vrucht te dragen. En volgend jaar zal de tunnelkas het teeltseizoen aanmerkelijk verlengen. „Uiteindelijk is ons doel dat de boerderij voor een heel groot deel in de behoeften van de leden kan voorzien. In Boxtel, de oudste Herenboerderij van Nederland, zitten ze rond de 80 procent.”

De twee professionele boeren, die worden betaald door de coöperatie, verzorgen de basis. Maar, hoewel het niet verplicht is, is meewerken door de leden wenselijk. Als er bijvoorbeeld te weinig mensen komen schoffelen, schiet het onkruid snel omhoog. Mellema: „In de schuur hangt een lijst met nummers van de bedden waar de prioriteit ligt.” Ook houdt haar collega-boer Daniël Treep de leden scherp met zijn wekelijkse video-updates. „Hij filmt niet alleen de varkens en de fruitbomen, maar ook de eventueel overwoekerde bedden. En dan waarschuwt hij: ‘Dit gaat niet goed’ en roept hij de leden op te komen helpen.”

‘Schokkend’

Herenboerderijen zijn er zeker niet alleen voor de pret; ze willen een bijdrage leveren aan een snellere vergroening van de Nederlandse landbouw. Hoognodig om de ernstige vervuiling van de natuur en het water tegen te gaan en om gezond voedsel voor mensen te produceren. Herenboerderijen willen laten zien dat het kan: groene, kleinschalige landbouw van en voor de regio, zonder tussenkomst van grote bedrijven die op de eerste plaats voor de winst gaan.

„Maar vier procent van de Nederlandse landbouw is biologisch. Ik vind dat schokkend weinig”, zegt Grietje Mellema. Oomen: „Nederland bungelt in Europa zelfs bijna helemaal onderaan.” Ze denken dat veel boeren wel willen omschakelen, maar door gedane investeringen vastzitten. Oomen: „En wat ook niet helpt, is het Nederlandse landbouwbeleid waarbij het gros van de subsidies naar de gangbare bedrijven gaat.” De Herenboerderijen zijn wat dat betreft ook een troost, denkt hij. „Mensen maken zich zorgen over de wereld en vragen zich af wat ze zelf kunnen doen. Dit is concreet en positief.”

Kader:

herenboerenheemstede.nl Er is nog ruimte voor nieuwe leden.

Er zijn al 22 Herenboerderijen

Herenboeren is een snelgroeïende burgerbeweging. Het begon in 2016 met één boerderij in het Brabantse Boxtel, nu zijn het er al 22. De opzet is steeds dezelfde: een stuk of tweehonderd gezinnen pachten een stuk land en nemen samen een biologisch geschoolde boer of boerin in dienst. Wie wil, steekt ook zelf de handen uit de mouwen. Herenboeren Nederland heeft groene landbouwcoalities helpen opzetten zoals de Caring Farmers en zet zich ook in voor betaalbare grond voor groene landbouw.

Wat er allemaal verbouwd kan worden. © Foto United Photos / Toussaint Kluiters